

8. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. - М. : Рус. язык, 1984. - 816 с.

9. Еникеев М. И. Психологический энциклопедический словарь / М. И. Еникеев. - М. : ТК Велби, Изд-во "Проспект", 2007. - 560 с.

Анна Пугач,

аспірант кафедри державної політики

та управління політичними процесами НАДУ

Шляхи удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності в системі державного управління України

Досліджено стан інформаційно-аналітичної діяльності в органах державної влади України, розкрито недоліки цієї системи та причини їх виникнення, обґрунтовано необхідність удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності в системі державного управління.

Ключові слова: інформаційно-аналітична діяльність, система державного управління, державно-управлінська інформація, інформаційно-аналітична сфера.

We have searched the condition of information and analytical activities in the Ukraine's government, disclosed shortcomings of the system and their causes, motivated the need of improving both information and analytical activities in the public administration system.

Key words: information and analytical activities, public administration, public management information, information and analytical field.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Ускладнення, спеціалізація та диференціація соціальних відносин у сучасному світі супроводжуються збільшенням потоків управлінської інформації, обробка та аналіз якої потребують дедалі більше часу та людських ресурсів. Цей факт привертає увагу дослідників, які вивчають проблеми розробки й удосконалення інформаційно-комунікативних технологій, підвищення їх ефективності.

У державному управлінні постановка цієї проблеми стає актуальною завдяки безпосередньому поєднанню розвитку подібних технологій з важливою функцією державного управління - інформаційно-аналітичним забезпеченням підтримки життєдіяльності соціальної системи.

Інформаційно-аналітична діяльність є невід'ємною складовою функціонування системи державного управління. Впровадження та всебічне використання сучасних інформаційних технологій в управлінській діяльності забезпечують інформаційно-аналітичну підтримку прийняття управлінських рішень на всіх рівнях, супроводжують інформаційну складову соціально-економічного розвитку держави та її окремих регіонів, забезпечують інфор-

маційні потреби державних службовців та інших категорій громадян, створюють умови для об'єктивного формування громадської думки щодо діяльності органів влади, а також послуг, які вони надають.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень із зазначеної теми свідчить про інтерес науковців до теоретичних та прикладних аспектів окресленої проблеми - інформаційно-аналітичного забезпечення процесу формування управлінських рішень. Науковими дослідженнями різноманітних аспектів автоматизації та інформаційного забезпечення систем управління, у тому числі на державному та регіональному рівнях, займалися вітчизняні вчені - Є.Балашов, Н.Бусленко, В.Глушков, В.Гончаров, А.Дабагян, А.Іваненко, І.Кононенко, Н.Міхеєва, Г.Поспелов, М.Радуга, Ю.Якутін та ін. Інформаційно-аналітична діяльність органів влади, роль інформації у процесі прийняття державно-управлінських рішень є предметом досліджень А.Ахламова, В.Бакуменка, А.Дегтяра, В.Дорофійєнка, І.Древицької, Ю.Машкарова, В.Мороза, О.Крюкова, Н.Нижник, В.Тертички, В.Троня та ін. Проблемами впровадження в державному управлінні нових методів аналітичної роботи займається І.Ібрагімова. Питання розвитку інформаційного суспільства в Україні, впровадження в Україні технологій електронного врядування розглядають у своїх працях А.Баранова, О.Голобуцький, М.Демкова, І.Клименко, І.Коліушко, К.Линьова, А.Семенов, В.Цимбалюк, С.Чукот, О.Шевчук та ін. Низку праць, зокрема Л.Березовець, О.Бойченко, Т.Гаман, Р.Калюжного, Л.Полякової, присвячено визначенню шляхів удосконалення організаційно-правового, кадрового, інституціонального забезпечення процесів інформатизації органів влади.

Незважаючи на великий науковий інтерес фахівців до інформаційно-аналітичної діяльності органів влади та її вдосконалення, багато теоретичних, методологічних та практичних питань залишаються невирішеними. Вимагають осмислення теоретичні засади організації цієї діяльності та вироблення на основі теоретичних розробок практичних рекомендацій, що дають змогу удосконалити інформаційно-аналітичне забезпечення органів державного управління та органів місцевого самоврядування.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сучасної інформаційно-аналітичної діяльності в системі державного управління та надання рекомендацій щодо шляхів удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності органів державної влади. Відповідно до мети поставлені такі завдання: розкрити характерні риси та рівні аналітичної роботи органів державного управління; визначити шляхи удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності в системі державного управління; запропонувати рекомендації щодо вдосконалення інформаційно-аналітичної роботи державних органів влади в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформаційно-аналітична діяльність - це сукупність дій, що відбуваються з метою підвищення ефективності управлінської та політичної діяльності і мають на меті пізнання сутності, причин, тенденцій розвитку подій та явищ у політиці, огляд і оцінювання ситуації, вироблення на основі аналізу й обробки інформації висновків, рекомендацій, коментарів; сукупність технологій, методів збирання та обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу, специфічних прийомів їх діагностики, аналізу й синтезу, а також оцінки наслідків прийняття політичних рішень. Інформаційно-аналітична діяльність у прикладному аспекті спрямована на забезпечення діяльності осіб, які приймають рішення в управлінській, політичній, економічній та інших сферах, в умовах дефіциту часу, за неповної, нечіткої або суперечливої інформації про досліджувані процеси. Інформаційно-аналітичне забезпечення цієї діяльності передбачає цілеспрямований пошук, збереження та поширення інформації, необхідної для аналізу та вибору альтернатив, організацію та контроль за проведенням прогностно-аналітичних робіт, підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів за результатами наукових досліджень. Систему інформаційно-аналітичного забезпечення управління можна визначити як взаємозалежну та відповідним чином сформовану сукупність організаційних, правових, інформаційних, методичних, програмно-технічних компонентів, що забезпечує необхідну якість прийнятих управлінських рішень за рахунок раціонального використання інформаційних ресурсів та інформаційних технологій [5, с. 299-300].

Для того щоб визначити шляхи удосконалення функціонування системи державного управління, слід розглядати структурні компоненти системи державного управління як цілісне соціальне утворення. Ці структурні компоненти являють собою окремі соціальні системи і водночас є підсистемами єдиного цілого - системи державного управління, що підтверджується дослідженнями В.Бакуменка, Н.Нижник, О.Мосова, Т.Сааті, К.Кернса, Г.Щокіна.

Виходячи з цього справедливим можна вважати твердження У.Р.Ешбі про те, що цілісна множина взаємопов'язаних елементів системи протиставляється середовищу. Саме у взаємодії із середовищем система виявляє всі свої властивості та будує поведінку. Середовище формує "простір можливостей" для системи, який включає структурні зміни, характер зв'язків між елементами, обмеження розмаїття взаємообумовлених подій, створює умови для вироблення адаптаційного механізму. Постійні зміни, їх взаємозалежність та "збурення" середовища, тенденції його розвитку вимагають від системи динамічного планування з метою проведення постійної самоперевірки оптимальності системи. Прагнення системи набути стабільності характеризується зменшенням та ліквідацією відхилень за допомогою самоуправління [3, с. 234-245].

Аналітичній функції відводиться ключове значення у збереженні стабільності в державно-управлінській системі та в гармонізації відносин із її середовищем. Відтак сутність інформаційно-аналітичної діяльності в системі державного управління, визначена в загальних рисах, на нашу думку, полягає у тому, щоб гармонізувати інформаційні потоки державно-управлінської системи та її середовища, забезпечивши вироблення на основі цієї інформації адекватних ситуації рішень.

Інформаційно-аналітичну сферу можна визначити як сукупність суб'єктів та зв'язків між ними, що безпосередньо належать до цієї системи та/або перебувають поза нею й спрямовані на визначення, оцінювання і прогнозування внутрішньосистемних впливів та впливів середовища у визначений період часу історичного розвитку, сучасного стану та перспектив системи.

У просторовому вимірі аналітична робота органів державного управління може бути спрямована на: внутрішнє середовище (робота з інформацією, виробленою даним та суміжними підрозділами, певним органом державного управління загалом, підпорядкованими організаціями, спрямована на з'ясування "внутрішнього", "апаратного" бачення конкретної суспільної проблеми); зовнішнє середовище (робота з інформацією, виробленою керівними структурами державного управління, іншими органами державного управління, органами місцевого самоврядування, джерелами приватного та суспільного секторів, зарубіжними джерелами, спрямована на визначення "зовнішнього", переважно "невладного" бачення конкретної суспільної проблеми та балансу сил щодо підтримки чи відторгнення потенційного рішення органу державного управління щодо цієї проблеми).

Інформаційно-аналітична сфера системи також матиме різні характеристики та завдання залежно від того, які типи інформаційного обміну встановилися між системою та зовнішнім середовищем.

Зазвичай виділяють дві сфери комунікації - організаційну (формальну), зумовлену структурою і відносинами в системі управління (поточне забезпечення проходження інформації), та соціальну (неформальну), зумовлену відносинами між соціальними групами, індивідуумами, нормами організаційної культури (соціальний клімат організації). Комунікативний простір організації розподіляється на зовнішні та внутрішні комунікаційні канали. Проникнення інформації у формальні канали має відповідний вплив на процеси управління.

Державно-управлінська інформація, що циркулює комунікативними каналами системи, може розглядатися з точки зору актуальності, достовірності, оперативності, достатності й адекватності для прийняття відповідних рішень. Мета інформаційного забезпечення органів державної влади полягає в тому, щоб на базі зібраних початкових даних отримати оброблену,

узагальнену інформацію, яка має стати основою для прийняття управлінських рішень. Досягнення цієї мети здійснюється шляхом збирання первинної інформації, її зберігання, розподілу між структурними підрозділами відповідних державних органів та їхніми працівниками, підготовки до переробки, власне переробки, надання її органу управління в переробленому вигляді, аналізу, забезпечення прямих і зворотних зв'язків у її циркуляції, організації документообігу тощо [2, с. 75].

Ще одним важливим аспектом для інформаційно-аналітичної роботи є вимірювання обсягу державно-управлінської інформації, що надходить до системи. Надмірна інформація може ускладнювати прийняття рішення, так само, як і її нестача. Тому однією з першочергових проблем інформаційного забезпечення державних органів є визначення його достатності [2, с. 76].

Описані вище вимоги зумовлюють найголовніші завдання, що стоять перед інформаційно-аналітичними підрозділами (чи окремими спеціалістами). Їм у своїй роботі важливо враховувати специфіку відносин управлінської системи та її середовища, тип інформаційного обміну між ними, знаходити оптимальне вирішення проблем, що зумовлюються змістом, наявними джерелами, обсягом інформації в комунікативних потоках цієї організації-системи. Також ці завдання мають відповідати потребам системи щодо прийняття рішень, а вони, у свою чергу, можуть відповідати принаймні трьом рівням: стратегічному, оперативному та надзвичайному. У кожному випадку змінюються вимоги щодо змісту й термінів підготовки необхідної інформації [4, с. 93].

Але на сьогодні рівень інформаційно-аналітичної діяльності органів державної влади є незадовільним, це зумовлено низкою факторів, зокрема: непорядкованістю інформаційних відносин, що простежуються у взаєминах органів державної влади при організації інформаційної взаємодії; відсутністю локальної мережі між місцевими органами державної виконавчої влади України, єдиного інформаційно-телекомунікаційного вузла обміну і обробки інформації; недостатнім оснащенням місцевих органів виконавчої влади програмно-технічними засобами та нераціональним їх використанням, низьким рівнем фахівців з інформаційно-комп'ютерного забезпечення у районних структурах місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; відсутністю аналітичної бази, систематизованого і вичерпного інформаційного фонду з потужним довідковим апаратом, мереж телекомунікацій, що дають змогу використовувати фонди зовнішніх організацій.

Незадовільний рівень інформаційно-аналітичної діяльності державних структур зумовлений низкою об'єктивних чинників, а саме - масштабістю і закритістю цих систем для динамічних змін у складі структур державного управління, неточністю і неповнотою інформації, з якою працю-

ють органи державної влади, породжуваними недостатністю як ресурсів для її одержання, так і взаємодії органів державної влади України між собою.

З метою подолання негативного впливу зазначених чинників і забезпечення ефективної роботи органів державної влади України у сфері інформаційно-аналітичної діяльності пропонуємо вирішити такі завдання:

1. Упровадити корпоративну електронну пошту в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Поступово, але неухильно документообіг повинен переноситися з паперового на електронні носії, що є необхідною умовою впровадження засобів автоматизації. Це дасть можливість реально здійснити ідеї безпаперової інформатики і значно підвищити ефективність систем управління. Має бути побудована міжрегіональна інформаційно-телекомунікаційна система, яка об'єднає високошвидкісні та звичайні канали зв'язку, розподільчі та локальні мережі різного рівня та призначення, дасть змогу реалізувати широкий спектр інформаційних технологій, забезпечить оперативну і надійну взаємодію всіх рівнів управління при вирішенні завдань стратегічного державного, міжгалузевого та регіонального управління, а також надасть на ринкових умовах широкий спектр інформаційних послуг населенню, державним і комерційним організаціям, зарубіжним користувачам.

2. Упровадити накопичення та обробку інформації на місцевих рівнях. Основними джерелами інформації для проведення аналітичних досліджень є: результати фундаментальних досліджень; матеріали, підготовлені різними аналітичними підрозділами і службами; дані державних і недержавних (комерційних) інформаційних ресурсів; оперативна інформація засобів масової інформації тощо. Слід забезпечити активну і взаємовигідну співпрацю різних аналітичних центрів та інформаційних служб органів державної виконавчої влади України.

Для створення єдиного інформаційного простору необхідно об'єднати існуючі інформаційні системи та бази даних всіх рівнів державного управління і передбачити доступ до вже діючих загальнодержавних ресурсів: державних статистичних стандартів і класифікаторів; єдиного державного реєстру підприємств і організацій як основи обліку суб'єктів сфери господарювання всіх форм власності; державного реєстру населення, платників податків, власників землі та землекористувачів, нерухомого майна тощо.

Також у рамках єдиного інформаційного простору в першочерговому порядку слід сформувати загальнодержавний або хоча б на регіональних рівнях - інформаційний реєстр, який містив би дані про організації - власників державних, недержавних і змішаних інформаційних ресурсів, а також за видами інформаційної продукції та послуг.

3. Забезпечити впровадження систем захисту електронної інформації органів влади. Для цього необхідно органам державної виконавчої влади

спільно з науковцями розробити технічні завдання з розроблення та запровадження нормативно-методичних матеріалів, створення інформаційно-аналітичних систем та їх елементів за напрямками функціонування органів державної влади (локальних комп'ютерних мереж, програмно-технічних комплексів, баз даних тощо).

4. Розробити та запровадити автоматизований аналіз справ у різних сферах державної активності. Стрижнем інформаційної інфраструктури має стати єдина інформаційно-аналітична система органів державної влади. Найважливішими наслідками інформатизації, які визначають успіх у вирішенні завдань соціально-економічного розвитку, є побудова сучасної системи державного управління, розвиток телекомунікаційного середовища, створення потужних інформаційних ресурсів, розвиток пріоритетних напрямів економіки та соціальної сфери.

5. Необхідно прийняти Закон України "Про інформаційне забезпечення органів державної влади", що дасть змогу створити законодавчу базу інформаційного забезпечення органів державної влади України та ефективно використовувати наявні інформаційні ресурси, визначити права та обов'язки як органів державної влади, так і фізичних та юридичних осіб у цій галузі. Крім того, він може стати основою для законодавчого регулювання відносин на рівні органів місцевого самоврядування.

Отже, автор статті дійшов таких висновків. У результаті виконання цих завдань, з одного боку, буде підвищено ефективність державного управління та оперативної взаємодії органів державної влади між собою, а з другого - зроблено крок до демократизації діяльності органів державної влади за рахунок збереження реалізації прав громадян на доступ до інформації та забезпечення надання ефективних і зручних у використанні послуг громадянам, організації інтерактивного зв'язку громадян з органами державної виконавчої влади.

Подальші дослідження визначеної нами проблеми мають полягати у виробленні та обґрунтуванні сучасної ефективної організаційної структури інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного управління, що відповідала б новим функціям цієї діяльності в умовах трансформації системи публічного управління в Україні.

Список використаних джерел

1. Бородянський Ю. Аналіз соціальних ситуацій: міждисциплінарність, адекватність, інформаційна повнота / Ю. Бородянський, Ю. Саєнко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2000. - № 2. - С. 33-42.
2. Дегтяр А. О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення / А. О. Дегтяр. - Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2004. - 224 с.
3. Зеркин Д. П. Основы теории государственного управления / Д. П. Зеркин, В. Г. Игнатов. - Ростов н/Д : Издат. центр "МарТ", 2000. - 448 с.

4. Механізми прийняття управлінських рішень органами державної влади щодо соціально-економічного розвитку регіонів : монографія / А. О. Дегтяр, О. Ю. Амосов, В. М. Мартиненко та ін. ; за заг. ред. А. О. Дегтяра. - Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2006. - 300 с.

5. Рейтерович І. В. Інформаційно-аналітична діяльність / І. В. Рейтерович, С. О. Телешун // Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. Ковбасюка, В. Трощинського, Ю. Сурміна. - К. : НАДУ, 2010. - 820 с.

Андрій Фролов,

аспірант кафедри національної безпеки НАДУ

Інституціоналізація державного регулювання сфери забезпечення якісним продовольством населення України

Проведено аналіз процесу інституціоналізації державного регулювання сфери забезпечення населення України якісним продовольством та визначено пріоритетні напрями його вдосконалення.

Ключові слова: інституціоналізація державного регулювання, забезпечення населення продовольством, продовольча безпека, якість продовольства.

The analysis of process of institutionalization of state regulation of sphere of providing with high-quality food the population of Ukraine is conducted and determined priority directions of it's perfection.

Key words: institutionalization of state regulation, providing the population with food, food security, food quality.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення населення якісними та безпечними продуктами харчування є одним із найактуальніших завдань держави. Значною мірою якість кінцевої продукції залежить від якості сільськогосподарської сировини, що надходить на вітчизняні переробні підприємства. На жаль, протягом останніх років через складну економічну та екологічну ситуацію якість сільськогосподарської продукції та харчових продуктів за різними параметрами залишається недостатньою. Так, низький вміст білка і клейковини у зерні озимої та ярої пшениці негативно позначається на якості борошна і відповідно хлібобулочних виробів. Низька якість насінневого матеріалу, а також недостатнє внесення органічних і мінеральних добрив у правильному співвідношенні та широке застосування агрохімікатів є причиною невеликого виходу цукру з цукрових буряків та зниження їх цукристості. Крім того, сировина, що надходить на підприємства переробних галузей промисловості, за санітарно-мікробіологічними та санітарно-хімічними показниками не відповідає стандартам. Це становить велику небезпеку, адже незбалансованість харчування населення, яке не в